

FYRA ÄRENDEN - FYRA FRIANDEN

Fyra SVT-ärenden var uppe till beslut vid granskningsnämndens senaste sammanträde. Det rörde sig om nyhetsinslag i *Morgonstudion*, *Rapport*, *SVT Nyheter Västmanland*, en artikel i *SVT Text* samt en dokumentär om livet i en svenskkoloni på spanska solkusten. Alla ärenden berörde kravet på saklighet och i två fall även kravet på opartiskhet. Samtliga ärenden friades.

INTE OSAKLIGT BERÄTTA OM KLIMATUPPPROP UNDERTECKNAT AV "HARRY POTTER"

FRIAT: *Morgonstudion* och *Rapport*, SVT1, 2019-11-06, inslag om en artikel om klimatkrisen; fråga om saklighet. Dnr. 19/03745.

I *Morgonstudions* nyhetssändningar förekom ett bildsatt telegram som löd enligt följande: "Vi börjar med att berätta att 11 000 miljöexperter nu går ihop och slår fast att jorden står inför en akut klimatkris. Det gör de i en artikel i den vetenskapliga tidskriften *BioScience*. I inledningen av sin artikel skriver forskarna att de har en moralisk skyldighet att klart och tydligt varna för alla katastrofala hot och säga som det är. Och de konstaterar också att människan trots 40 års debatt inte har agerat." Ett i stort sett likalydande telegram sändes i *Rapport* 18 samma dag. Inslaget i *Morgonstudion* hade rubriken "11 000 miljöexperter i gemensamt utspel: 'Akuta klimatkrisen är här'". Inslaget i *Rapport* hade rubriken "11 000 forskare – 'Akut klimatkris'".

Inslagen anmäldes av flera personer som främst anförde att det bland de 11 000 som undertecknat fanns flera uppenbart falska namn, till exempel Mickey Mouse och Harry Potter. Anmälarna ansåg att detta tyder på bristande faktakontroll och att detta underminerade innehållet i nyheten.

SVT skrev i sitt yttrande att SVT:s utgångspunkt för inslagen var att fånga upp en inläga från ett stort antal personer publicerad i en vetenskaplig tidskrift. Det rörde sig om ett utspel från en samlad akademisk skara på 11 000 personer som beskrev deras ståndpunkt, vad de ansåg var viktigt i kampen mot klimathotet och hur de ansåg att världens länder behövde agera i fortsättningen.

Nyheten publicerades av TT kl. 05.33 och förekom redan i *Morgonstudions* nyhetssändning 06.30. Att under den begränsade tiden gå genom en lista på över 11 000 namn för att hitta oegentligheter var inte praktiskt möjligt. Redaktionen för *Rapport* granskade under dagen källan inför sändning men gjorde inte en granskning av alla 11 000 namnunderskrifter.

I efterhand framkom att ett mindre antal namn inte var verkliga personer utan till exempel fiktiva figurer från serier och barnböcker. Alla namn var heller inte forskare med miljö och klimat som expertområde. Enligt tidskriften *BioScience* fanns 11 258 namn på den ursprungliga listan, efter att listan granskats hade 166 namn tagits bort och den slutliga listan hade alltså 11 092 namn på personer som klassades som "scientist signatories".

Artikelns fokus var tydliga tecken på klimatförändringar som skett under de senaste 40 åren och att det trots varningssignaler inte skett några förändringar i exempelvis konsumtionsmönster. SVT kunde inte finna att anmälarna haft invändningar mot kärnan i innehållet i telegrammet och artikeln, dvs att jorden står inför en akut klimatkris.

Då det uppdagades att namnlistan innehöll felaktigheter publicerades en utförlig nyhetsartikel dagen efter. Där framkom bland annat att möjligheten att skriva under namnlistan gått runt på e-postlistor i forskarnätverk.

Utifrån att det fortfarande var över 11 000 personer med tydlig koppling till forskarvärlden som skrivit under namninsamlingen samt att nyhetstelegrammet handlade om forskarartikeln i första hand och inte namninsamlingen fann redaktionerna inte anledning att beriktiga i sändning i Morgonstudion och Rapport.

Granskningsnämnden gick i sitt beslut på SVT:s linje. Begreppen "forskare" och "miljöexperter" i inslagens rubriker var i nämndens mening visserligen något tillspetsade. Mot bakgrund av att SVT anfört att det aktuella utspelet, efter att namn som inte tillhörde verkliga personer tagits bort, fortfarande innehöll 11 000 underskrifter från personer med koppling till forskarvärlden ansåg nämnden inte att inslagen i sin helhet blev missvisande. Nämnden ansåg därför inte att inslagen stred mot kravet på saktlighet.

SKILDNING AV LIVET PÅ SOLKUSTEN VAR PERSONLIG MEN INTE PARTISK

FRIAT: *Det goda livet – på spanska solkusten*, SVT1, 2019-12-03, program om svenskar bosatta i Spanien; fråga om opartiskhet och saktlighet. Dnr. 19/03993 och 19/04113.

Programmet var en dokumentär som handlade om svenskar som flyttat till staden Fuengirola på den spanska solkusten. I inledningen av programmet sade en speakerröst följande: *För tjugo år sedan satt jag här på stranden och drömde om det goda livet. Det var här man skulle bo, i den spanska södern, och det var här vid den lilla strandrestaurangen El Sheriff som vi höll till. Nu är det stängt för säsongen men [NN] är här och renoverar. Han har tagit över restaurangen efter sin far och bror. Det var här vi fick alla de där målande berättelserna om traditionerna och det genuina Spanien. [...] För mig blev det bara ett sandslott där i pappaledigheten och inte kunde jag ana att jag skulle återvända hit. Men nu är min dotter gäststudent på svenska skolan. Och jag kommer snart att bli varse hur stor och sammanhållen svenskkolonin är. Framförallt i dess epicentrum, den lilla staden Fuengirola, ett stenkast bort. För drygt 35 000 svenskar är det här vardag och verklighet. Livet under den ljumma kvällshimlen på den spanska solkusten.*

I programmet följde filmaren sedan några olika svenskar som levde i Fuengirola. Bland annat skildrades en kvinna som startat en restaurang och restaurangens besökare som mestadels bestod av svenskar. En präst och hans arbete i Svenska kyrkan och några av kyrkans medlemmar. En grupp pensionärer som bodde på en husbilsamping, en man som tidigare levt som hemlös och ett par som levde som hemlösa i Fuengirola.

Programmet anmäldes av ett tiotal personer som sammanfattningsvis ansåg att programmet gav en missvisande och vinklad bild av svenskar som bosätter sig på den spanska solkusten. Flera anmälare ansåg att programmet var osakligt eftersom programmet fokuserade på alkoholister, missbrukare och hemlösa personer.

SVT anförde att det aktuella programmet var en enskild dokumentärfilmars subjektiva berättelse om Fuengirola som han besökte för 20 år sedan och en betraktelse av platsen och människorna idag. Den personliga subjektiva utgångspunkten framgick väl genom programmets anslag och tydliga berättarröst. Det fanns ingen avsikt att ge en bild av helheten av de svenskar som lever på Solkusten eller i Spanien idag. Att en dokumentärfilmare har en friare roll i urval och skildring jämfört med till exempel ett nyhetsinslag anser SVT vara väl i linje med granskningsnämndens praxis. SVT ansåg att det tydligt framgick att det inte var ett resereportage eller en objektiv granskning.

Granskningsnämnden konstaterade i sitt beslut att dokumentären skildrade ett antal svenskar som levde i den spanska staden Fuengirola. Enligt nämndens mening framgick det att programmet byggde på dokumentärfilmarens och de medverkandes egna personliga berättelser och att det inte gav anspråk på att ge en generell bild av svenskar som är bosatta på den spanska solkusten. Nämnden ansåg att programmet, på grund av sin utgångspunkt, inte stred mot kraven på opartiskhet och saktlighet. Vad anmälarna i övrigt anfört medförde inte heller att programmet stred mot dessa krav.

INSLAG SOM RETADE UPP GRANSKAT FÖRETAG I SKULTUNA FRIADES

FRIAT: SVT Nyheter Västmanland, SVT1, 2019-11-27, kl. 18.33 och 19.55 samt SVT2, 2019-11-27, inslag om en avfallsanläggning; fråga om opartiskhet och saktlighet. Dnr. 19/03947.

Inslagen som var likalydande och korta hade följande innehåll:

Påa: Tippen i Skultuna ställs inför hårda åtgärdskrav efter gårdagens beslut i Västerås miljö- och konsumentnämnd. NM Trading, företaget bakom tippen säger att de ser över hur de ska agera och en grupp grannar till tippen är tveksamma till om åtgärdskraven kommer hjälpa.

Intervjuad ordsbo: Nu har, Skultuna det är mer känt för soptippen än vad det är för vårt fina mässingsbruk och våran fina natur.

Reporter: Ja här i Skultuna har Västerås stad nyligen ställt nya krav på den kritiserade Skultunatippen. Tippen måste antingen uppfylla kravet på under 10,000 ton avfall eller ansöka om nytt tillstånd.

Ordsbo: Det är ju i alla fall ett steg i rätt riktning så att det här är nog det mest positiva vi har fått ifrån kommunen för det här är fel plats att ha en soptipp på. Nära samhället och nära Svartån och med buller och damm och illaluktande sopor.

Ava: Vi har sökt företrädare för NM Trading för en kommentar, utan framgång. De har tidigare sagt att grannarna inte behöver oroa sig och att de följer alla lagar och regler. (I sändningarna kl. 18:33 och 21:46 lade programledare till: På vår hemsida och i vår app så kan du läsa om alla turer kring tippen.)

Inslagen anmäldes av det omnämnda företaget. Bland annat ansåg anmälaren att SVT hade valt fel intervjuperson, som uppfattades ha kommit med illasinnade påståenden. Den intervjuade skulle ha sagt att företaget är ett "sopigt sopföretag". Sammanfattningsvis ansåg anmälaren att SVT hade utsatt företaget för en oförsvarlig publicitetsskada genom att ensidigt rapportera om bolaget utan att det getts möjlighet att uttala sig. Anmälaren ställde sig frågande till hur SVT kunde använda ett gammalt citat för att redovisa företagets inställning i slutet av inslaget och ansåg att om SVT inte fått tag på företaget så skulle de inte citera från en tidigare rapportering som avsåg en annan händelse.

SVT förklarade i sitt yttrande att inslaget var en del i en löpande nyhetsrapportering kring den aktuella avfallsanläggningen och beskrev i detalj vilka försök som gjorts att nå företaget för en kommentar. Olyckligtvis kunde påannonsens formulering tolkas som att redaktionen talat med företaget under dagen, men SVT ansåg inte att det stred mot sändningstillståndets krav. Någon formulering om "sopigt sopföretag" fanns inte heller med i inslaget, utan hade förekommit en kortare tid i en webbartikel (som inte granskas av GRN).

Granskningsnämnden konstaterade att företaget hade getts möjlighet att kommentera kommunens beslut om åtgärder mot deras avfallsanläggning och företagets generella inställning i frågan

redovisades i inslaget. Att en person, som varit kritisk till företaget på bland annat sociala medier, intervjuades i inslaget och kommenterade kommunens beslut medförde inte att det stred mot kraven på opartiskhet och saklighet. Vad anmälaren i övrigt anfört, exempelvis om att det uttalande från företaget som redovisades i inslaget kom från en tidigare rapportering, medförde inte att det stred mot kraven på opartiskhet och saklighet.

NYHET OM RIKSRÄTTSFÖRHÖR I USA UPPFYLLDE KRAVET PÅ SAKLIGHET

FRIAT: SVT Text, sida 135, 2019-11-16, sändning om riksrättsförhören i representanthuset i USA; fråga om saklighet. Dnr. 19/03818.

Nyheten publicerades på SVT Text 16 november 2019:

USA:s förra Ukrainaambassadör Marie Yovanovitch tog plats i vittnesbåset under andra dagen av riksrättsförhören i representanthuset i USA.

Yovanovitch vittnade om att hon manövrerades ut från sin post av bl.a. Donald Trumps advokat Rudy Giuliani. Giuliani var i Ukraina för Trumps räkning för att få Kiev att utreda presidentaspiranten Joe Bidens son, Hunter.

Medan Yovanovitch vittnade attackerade Trump henne på Twitter. Förhören kretsar kring Trumps påstådda försök att få Ukraina att hjälpa honom inför nästa års presidentval.

Sändningen anmäldes av en person som anförde att det var sakligt fel att Giuliani skulle ha besökt Ukraina utan menar att någon sådan resa aldrig ägt rum. Enligt en bifogad utskrift från dagstidningen The Guardian skulle Giuliani ha avbokat en resa till Ukraina i maj 2019.

SVT anförde att det varken i SVT Texts artikel eller i underlaget från TT nämns ett specifikt datum för Giulianis resor till Ukraina. I själva verket var Giulianis resor till Ukraina under åren flera till antalet och väl dokumenterade. Ett exempel var den föreläsning i Kiev som Giuliani höll den 8 juni 2017 för Victor Pinchuk Foundation. I samband med besöket träffade Giuliani en rad ukrainska politiker och tjänstemän. Detta pekas i media ut som en startpunkt i Giulianis undersökningar av Hunter Biden och nämndes särskilt i utfrågningen med ambassadör Yovanovitch.

Granskningsnämnden konstaterade i sitt beslut att det inte närmare framgick av sändningen när i tiden advokatens resa ägt rum. Då det även var oklart vilken specifik resa som åsyftades i sändningen kunde nämnden inte finna att sändningen stred mot kravet på saklighet.

Informationsbrev från SVT Programetik, Sveriges Television, 105 10 Stockholm

E-post: programetik@svt.se, Tel: 08-784 56 78

Om du fått detta infobrev står du även på e-postlistan för nästa.

Nya SVT-prenumeranter kan anmäla sig till programetik@svt.se!